

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL X No. 30
3 AUGUST 1930

In acest număr: O nouă episcopie română în Ardeal de Octavian Prie; Singurătate, poezie de Emil Giurgiuca; Creditul agricol de Ion Jacob; Românii din Ungaria de P. Nemoianu; Revizuirea tratatelor de V. P. Râmniceanu; Roadele politicii demagogice la sate de Dionisie Bucur; Cronica politice interne: Amurgul partidelor, Paza ordinii publice, Perspective economice de A. H.; Cronica politice externe: Evenimentele din Germania de V. P. R.; Gazeta rimată: In țări străine de Romulus Baedeker; Insemnări: Paznicul ordinii, Ploaia și recolta, Liberalii și Coroana, Liberalii au reluat „firul”, Advocații calomniatorilor, Focul dela Borșa, Istoria culturii polone, etc., etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. REGINA MARIA No. 35

32 PAGINI

UN EXEMPLAR 10 LEI

Țara Noastră

O nouă episcopie română în Ardeal

Biserica unită din Ardeal are tot dreptul să îmbrace haină de sărbătoare. Printr'un decret recent papal s'au pus în aplicare dispozițiile privitoare la întemeierea episcopiei de Maramureș, după cum prevede Concordatul încheiat între România și Vatican. Este, desigur, unul dintre cele mai însemnate evenimente ale bisericii greco-catolice române, care deschide perspective noi de mărire și putere pentru ea.

În acelaș timp însă, și statul român își cere dreptul de a privi cu satisfacție la această operă a sa de mare însemnătate pentru ținuturile nord-vestice ale țării. Încă o episcopie românească pe teritoriul Ardealului își are importanța ei, nu numai bisericească, dar considerând relațiile noi create catolicismului, în primul rând națională. Și dacă noua episcopie de Maramureș va mai avea norocul, ca cel din tîi mire al ei să fie un episcop cuminte, păstor bun și patriot înflăcărat, țara poate privi cu încredere la începutul de istorie a noii episcopii, care va trebui să fie un însemnat progres pentru pămîntul lui Dragoș-Vodă, locuit în mase compacte de un popor bun, dar rămas sărac și exploatat de toată lumea.

* * *

Fie-ne permis, ca în legătură cu înființarea noii episcopii, să ne oprim asupra unor momente, cari din mai multe considerații trebuiesc relevate.

În primul rând, înregistrăm faptul emulației sgomotoase dintre Sighetul-Marmației și Baia-Mare, cele două orașe, care cereau fiecare pentru sine onoarea de a fi reședința noii episcopii. Cei în drept au procedat și în cazul de față cum se procedează în asemenea împrejurări, căutând a împăca pe toată lumea și a da o soluție reclamată mai mult ca expedient, decât de interesele superioare naționale și bisericesti. Dar, dacă denumirea noii dieceze de Maramureș a putut să potolească pe maramureșeni, iar sediul episcopesc fixat la Baia-Mare a împăcat pe locuitorii de-acolo, oare interesele românismului și ale bisericii greco-catolice nu cereau, ca reședința episcopiei să fie fixată la Satu-Mare, unde se găsește tot ceea ce are nevoie o eparhie nou înființată și gata să intre în rolul ce i s'a menit?

Soluțiile clare și simple au fost întotdeauna ocolite de oameni, iar cele complicate nu au rezolvat nici când o problemă. Cazul prezent nu face excepție în privința aceasta.

Într'adevăr, să examinăm situația mai deaproape.

Regimul românesc a găsit în Ardeal pe teritoriile alipite dela Ungaria patru eparhii romano-catolice și patru greco-catolice române, dintre cari cea dela Blaj este mitropolie. Dat fiind că teritoriile eparhiilor romano-catolice de Timișoara, Oradea-Mare și Satu-Mare n'au trecut în întregime la statul român, ci în parte au rămas pe teritoriul statului ungar, guvernul român în tratativele sale cu Vaticanul pentru încheierea Concordatului a stăruit, ca să se reducă numărul eparhiilor romano-catolice dela patru la trei, motivându-și cererea și prin faptul, că numărul credincioșilor acestei biserici este și așa relativ destul de mic.

Credem, că acest punct de orientare al guvernului român în ceea ce privește poziția bisericii unite în organismul catolicismului din România a format preocuparea principală a statului român în tratativele sale cu Scaunul papal.

Credem deasemenea, că Vaticanul a fost binelămurit asupra acestor intenții ale guvernului român, fiindcă acesta era hotărât, ca în vederea clarificării situației bisericii greco-catolice, să ceară Vaticanului anumite sacrificii, cum era reducerea eparhiilor romano-catolice dela patru la trei. Iar cunoscut fiind punctul de vedere al Vaticanului de a nu desființa nimic din ceea ce este, o asemenea cerere a guvernului român trebuia sprijinită cu un argument tot atât de puternic cum era rolul ce trebuia să se deseneze bisericii unite române pentru viitor.

Guvernul român, deci, nu a putut veni pur și simplu cu propoziția unei reduceri a eparhiilor romano-catolice din România, ci cu dorința, ca Vaticanul prin noul aranjament să admită preponderența bisericii greco-catolice în România. În felul acesta, o reducere a eparhiilor romano-catolice dela patru la trei și o sporire a celor române unite dela patru la cinci, dacă ar fi însemnat pentru politica națională a statului român un aranjament logic și de sine înțeles, ar fi fost și pentru Vatican o soluție multumitoare, dată fiind importanța mare pe care o are biserica greco-catolică română în politica de expansiune a Romei papale.

S'ar fi putut astfel evita formula, *aequi principaliter*, care va da încă prilej la „*chestiuni de interpretare*“ și va întârzia biserica unită română, ca să-și ia locul ce i se cuvine.

În cursul tratativelor din jurul suprimării uneia dintre cele două eparhii romano-catolice, cea dela Oradea și cea dela Satu-Mare, și unirea lor într-o singură dieceză, s'a ridicat de neașteptate formula *aequi principaliter*, evident cu scopul, ca mântuind aparențele să se mențină amândouă diecezele, dar având amândouă un singur episcop, pe cel dela Satu-Mare. Primindu-se această formulă, era evident, că toate cererile românești trebuiau să cadă definitiv și să ne mulțumim cu simpla ratificare a aspirațiilor romano-catolice din Ardeal, cari vor fi lucrat de sigur cu toate mijloacele, ca și prin Concordat să nu piardă nimic, ci să-și mențină hegemonia aici pentru vecii vecilor.

Astfel ne găsim astăzi în situația, ca biserica greco-catolică română să nu fie nici măcar pe picior de egalitate cu cea romano-catolică, fiindcă în noul aranjament românii vor avea cinci eparhii, iar romano-catolicii șase. Aceasta înseamnă, că biserica greco-catolică română va rămâne încă tot încătușată și își va consuma forțele sale în lupta de a eși la suprafață în lăuntrul catolicismului din România, fără să i se fi dat posibilitate să-și poată desfășura forțele sale așa precum dorește.

Pe de altă parte, rămânând pe loc episcopia romano-catolică de Satu-Mare, aceasta s'a pus în cale ca să nu poată fi acolo reședința noii episcopii greco-catolice române de Maramurăș, care tocmai din pricina aceasta e nevoită să-și caute un domiciliu convenabil și nu-l găsește.

Astfel, Concordatul n'a adus vre-un mare folos bisericii greco-catolice în ce privește raportul de putere dintre ea și biserica romano-catolică maghiară din Transilvania, ceea ce trebuia să fie cazul, căci biserica romano-catolică a rămas în întregime în posesiunea tuturor formidabilelor sale resurse de a stăpâni lumea, iar bisericii greco-catolice nici loc de reședință nu i s'a dat, scăpând și de această minimă concesiune prin formula *aequi principaliter*...

* * *

Revenind asupra tezei noastre, că soluțiile simple sunt în totdeauna cele mai grele, și că tocmai din aceste motive sunt evitate de toată lumea, ne oprim asupra următoarelor concluzii:

Toate străduințele noastre în legătură cu Concordatul și aranjamentele catolicismului din România, trebuiau să aibe în vedere asigurarea preponderenței bisericii greco-catolice române sau cel puțin punerea ei pe picior de egalitate cu biserica romano-catolică maghiară. În consecință trebuia suprimată dieceza romano-catolică de Satu-Mare și unită cu cea de Oradea, iar episcopia romano-catolică dela Satu-Mare mutată la Oradea, unde reședința episcopescă e

goală, seminarul teologic de asemenea, iar catedrala e cea mai frumoasă biserică catolică de dincoace de Carpați. În locul episcopiei dela Satu-Mare trebuia mutată noua episcopie română unită, căreia i se pune la dispoziție reședința episcopescă, seminarul teologic și catedrala rămase toate vacante pe urma mutării episcopului romano-catolic la Oradea-Mare.

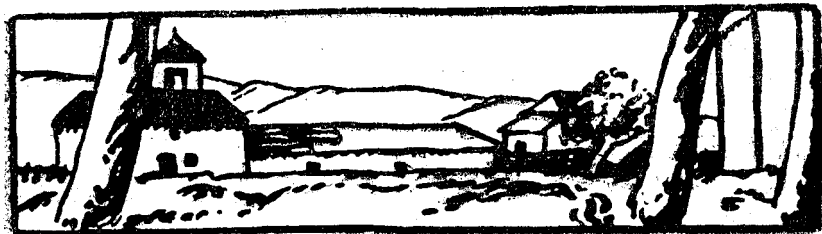
Astfel, intrând pe cale rodnică, eparhia greco-catolică de Maramurăș putea din primul moment să se ocupe de toate problemele sale depe acest teritoriu, atât de ferit de preocupările noastre și astăzi, fără să-și consume forțele în a căuta mijloace pentru a clădi totul din nou și a purta grijă, pe mulți, mulți ani înainte, ca să aibă și episcopul un adăpost și instituțiile sale un altul.

Era cruțat și statul ca să vină, tot el cu banul lui, în ajutorul noii dieceze, dacă vrea ca ea să funcționeze, privind în acelaș timp cum episcopia romano-catolică de Satu-Mare are de toate de două ori, o garnitură fiind osândită să stea goală pentru toate timpurile.

De aceea sunt formulele simple atât de grele, și totuș atât de binecuvântate, când sar în ochii oamenilor.

OCTAVIAN PRIE

Singurătate

Cu umbra ce mi-o târâi în picioare
Mi-împing pe străzi aleanul către casă,
Mă bizui în amurg, să mi-l doboare,
Și'n steaua 'ntâi, de-un arbor să mi-l coasă.

Pe urma mea aud parcă-o copilă
Desculță, și mă 'ntorc în prag și-ascult,
Și iar aud... dar mă reîntorc cu milă:
Prin suflet era visul de demult...

Și mă cobor în sufletu-mi acum
Și'ncerc să intru'n ganguri, după fine,
Dar poarta-a măcinaț-o tîmpu'n scrum,
Și pragu-i strat de brumă pe ruine...

Parcă-s o curte veche, părăsită,
Mi-au dărâmat pereții cu topoare,
Și din singurătatea-mi putrezită
Pe inimă-mi cresc ierburi și cotoare.

Urnesc din loc ruimile și-aștept
Să văd sub dărâmăturile de patimi,
Icoana dragă, s'o stropesc cu lacrimi,
Și s'o apăs cu mâinile pe piept...

EMIL GIURGIUCA

Creditul agricol

II.

Datoriile existente azi ale agricultorilor prezintă în orice caz o sumă mare. Cifra lor exactă nu se știe, deoarece lipsesc în această direcțiune datele statistice. În lipsa unei evidențe de pământ, aceste date nici nu se pot reconstitui. Rămân, deci, la bază numai aprecierile particulare, pentru fixarea aproximativă a cifrei acestor datorii.

Unii susțin, că datoriile agricultorilor ar atinge cifra de 50 miliarde lei. Alții discută în publicitate despre o cifră cu mult mai mare. Se zice, că datoriile fac peste 100 miliarde lei. Fără să exagerăm însă situația, se poate admite că ele fac azi 60—70 miliarde lei.

Această cifră în sine nu însemnă o prea mare grevare a pământului nostru cultivabil, deoarece în alte țări sunt cu mult mai mari datorii pe pământ ca la noi. În Ungaria de exemplu, ele au trecut peste 30% față de valoarea pământului cultivabil, pe când la noi abia se apropie de 20%. Deci, cifra datoriilor nu reprezintă nici un pericol, — însă condițiile lor sunt la noi dezastruoase.

Împrumuturile agricultorilor nu izvorăsc în general din timpuri prea îndepărtate. Ele încep a se înmulți abia dela 1922 încoace. Și au sporit dela sine. Numerarul efectiv, ce s'a dat agricultorilor pentru tiiful acestor datorii, nu a fost nici măcar la nivelul aproximativ al cifrei la care sunt urcate azi.

Am putea susține, că această urcare s'a făcut în mod vinovat de capitalul interesat.

Urșarea, mai bine zis sporirea datoriilor agricultorilor, s'a operat prin cămătă. Această cămătă fiind prea mare, nu a putut fi plătită de agricultori și astfel a fost capitalizată. Iar manevra de capitalizare s'a făcut în așa fel, că a însumat o urcare anuală de circa 50% față de capitalul de bază.

Acest sistem periculos nu a fost observat de regimurile noastre dela 1922 încoace și astfel, el s'a înrădăcinat tot mai mult. Agri-

culturii nu au fost în stare la timp să convertească aceste datorii în împrumuturi ușoare pe anuități mai lungi, ne fiind instituții bancare spre acest scop. Așa s'a ajuns apoi la situația de azi.

Această situație însă nu se poate perpetua, și nici menține pe mai departe. Azi situația agricultorilor a devenit insuportabilă. Producția muncii lor nu valorează nici cât costul producției. Tot ce vinde agricultorul nu are preț, — iar tot ce este necesitat să cumpere are prea mare preț. La aceasta se mai adaugă și faptul, că agricultorii sunt sărăciți de cametele exorbitante și de impozitele ce mereu cresc. 80 la sută din populația țării muncește fără răsplată, — pământul își pierde valoarea, — munca lui devine iluzorie, — flicităția amenință, — totul se prăpădește.

În aceste împrejurări statul trebuie să intervină, pentru a evita urmările, ce fatal se vor ivi. Este cazul să se aplice dispozițiile constituționale, care până în prezent au fost călcate în picioare de ordinea economică îndreptată de regimul dela 1922 încoace. Articolul 21 din Constituție zice: „Toți factorii producției se bucură de o egală ocrotire. Statul poate interveni prin legi în rapoartele dintre acești factori, pentru a preveni conflicte economice sau sociale“.

Această intervențiune o reclamă azi interesele statului mai mult ca ori când. În fața concurenței agricole mondiale, România are tot interesul să conserve capacitatea de producție a agricultorilor. În caz contrar își pierde caracterul său de țară exportatoare de cereale. În cursul stabilizării monctare statul are tot interesul să conserve puterea de plată a contribuabilului, căci alminteri întreg bugetul rămâne o ficțiune, compromițându-se însăș stabilizarea.

Mentținerea capacității de producție a agricultorilor și a puterii lor de plată nu se poate închipui decât pe o bază de degravare a lor de sub datoriile grele de azi. Această operațiune ar însemna pe de o parte salvarea puterii lor de muncă, iar pe de altă parte a puterii lor de plată.

Degrevarea agricultorilor de datoriile grele de azi are, deci, o deosebită importanță pentru viitorul economic al țării. Tocmai pentru aceea va urma cu siguranță, deoarece în caz contrar falimentul se va pronunța. Felul cum se va organiza această degrevare stă în strânsă legătură cu împrejurările de azi ale țării. Totul se concentrează în jurul întrebării: ce poate face statul azi? Asupra acestui punct să ne concentrăm și în discuția soluțiilor ce le propunem.

Soluția cea dintâi, indicată de Banca Națională în raportul său pentru Creditul agricol, azi nu are sorți de realizare. Nici capitalul intern și nici cel străin nu se grăbesc la o colaborare în vederea creditelor noastre agricole. Deci, dela această soluție nu se poate aștepta degrevarea creditelor vechi și grele prin convertirea lor în altele noi și ușoare. Teza intervenției capitalului străin la noi trebuie socotită azi încă prematură. Incercările de doi ani ale regimului Maniu dovedesc în deajuns, că nu putem conta azi în mod serios pe această intervențiune. Trebuie să-i pregătim — așa se vede — mai întâu un teren prielnic. N'a fost de ajuns, pentru a-

cest scop, rezolvarea problemei noastre constituționale. Mai este necesar încă, să reglementăm și *evidența pământului*, fără de care nu se poate închipui un credit hipotecar. Captarea pământului în registre corespunzătoare și pregătirea dovezilor de evidență sunt o chestiune de timp, care nu poate fi rezolvată la repezeală.

În astfel de împrejurări, degrevarea agricultorilor noștri prin intervenția unui capital străin azi nu poate fi privită ca o soluție imediată. Mai târziu va putea avea înrăurirea sa binefăcătoare, deo- camdată însă nu înseamnă nimic.

A doua soluție, ce se propune și se discută în publicitate pentru degrevarea agricultorilor, *ar fi ca statul să convertească toate datoriile actuale ale agricultorilor*. Statul ar veni în locul creditorilor vechi plăfindu-le creanțele lor, iar agricultorii ar rămânea debitorii statului și ar amortiza într'un timp mai lung prin anuitați către stat aceste datorii.

Această soluție se prezintă a fi cea mai favorabilă pentru agricultori. Socot însă, că ea este *inexecutabilă*. O serie de motive sunt cari determină această presupunere. Să le schițez:

1. Statul va trebui să plătească în numerar creditorilor creanțele lor. În acest scop, statul ar trebui să dispună acum de circa 60 miliarde lei, că să poată face plata. De unde va lua statul această sumă mare de bani? Se zice, că statul va contracta în acest scop un împrumut străin. Să facem și această presupunere. Socot însă, că nici statul nu va putea face în prezent acest împrumut. Se știe prea bine, ce greutatea a întâmpinat împrumutul de stabilizare. Tranșa lui primă abia a fost 16 miliarde lei. Dacă această sumă redusă am putut-o primi în condiții atât de grele, ce va fi atunci, când se va discuta o sumă de 60 miliarde lei? Se mai adaugă la această împrejurare și atmosfera financiară, care este azi în Apus.

În astfel de împrejurări nu se poate conta serios în posibilitatea unui împrumut de stat, deci nici în existența banilor necesari pentru convertirea datoriilor agricultorilor prin intervenția statului.

2. Operațiunea de convertire, de evidență și de replătire a datoriilor agricultorilor va reclama înființarea unei instituțiuni de stat, care va apăsa din greu bugetul țării. De unde va avea statul acoperire pentru acest surplus de buget, când nici pozițiile bugetului de azi nu le are garantate?

3. Agricultorii vor recidiva, și peste 10 ani vor fi iarăș acolo unde sunt azi. Convertirea datoriilor prin mijlocirea statului înseamnă numai preluarea datoriilor vechi ale agricultorilor, nu înseamnă și credite ușoare pentru viitor. Agricultorii vor fi siliți a angaja datorii noi pentru investiții, datorii cari crescând cu camăta de azi, în 10 ani iarăș vor ajunge la suma celor convertite. În definitiv, convertirea făcută de stat înseamnă cel mult o *ușurare a prezentului* și nici de cum o *reglementare și o încurajare pentru viitor*.

4. Apăsarea nejustificată a celorlalte categorii de contribuabili cu plata unor sume, ce ar cădea în sarcina lor prin operațiunea de convertire. Contractarea împrumutului, evidența lui, replătirea lui cu toate

dobânzile, vor da o sumă pe care statul nu o va putea încadra în anuitățile de amortizare, și care va rămâne în sarcina statului. Această sumă statul va trebui să o încadreze în buget, și în consecință ea va cădea și asupra contribuabililor, cari nu au beneficiat din operațiunea de convertire.

Motivele schițate aci sub aceste patru puncte ne determină a crede, că *soluția convertirii* de stat a datoriilor vechi ale agricultorilor se izbește în practică de mari greutateși, cari o fac inexecutabilă, deși această soluție prezintă pentru agricultori cele mai multe și mai mari avantagii. Deci, convertirea datoriilor agricole prin înființarea unei instituțiuni de stat nu va putea soluționa imediat problema degrevării agricultorilor.

În cazul când, totuși, această instituțiune s'ar înființa, activitatea ei nu se va putea manifesta decât după un timp mai îndelungat. Iar până atunci agricultura țării se dă peste cap.

Rămâne a treia soluție pentru degrevarea agricultorilor, care poate avea efect imediat. Această soluție se bazează pe principiul, ca viața economică trebuie astfel reglementată, încât ea singură să repare cece a stricat.

Această soluție condiționează trei criterii :

1. *Reglementarea cametelor pentru viitor.*
2. *Timp de tranziție pentru scadența creanțelor agricultorilor.*
3. *Corectiv pentru trecut.*

Asupra acestei soluții voi reveni.

ION IACOB

Românii din Ungaria

Oficiul central de statistică ungar¹ a publicat anul trecut rezultatul complet al recensământului din 1920*); în care găsim date foarte interesante cu privire la românii din cuprinsul Ungariei de azi, cât și asupra influenței românismului în general.

Dar, mai întâi, credem util să reproducem un fragment din darea de seamă ce însoțește acest recensământ, cuprinzând date exacte asupra întinderii teritoriale a actualei Ungarii și care reoglindește dispoziția suflatească, la zece ani dela încheierea războiului, a factorilor oficiali de acolo.

„Cu recensământul anului 1910 s'a întrerupt continuitatea în șirul numărătoarei ce urmărea raporturile demografice, din decadă în decadă, începând cu anul 1869 regulat, ale populațiunii din cuprinsul hotarelor imperiului ungar, situat în bazinul Dunării de mijloc și alcătuiind o ideală unitate geografică, între Carpați și Adriatică. Ungaria de acum, ale cărei date se cuprind în volumele recensământului de 1920, constituie numai o frântură din patria noastră milenară și nu înglobează complet nici măcar blocul maghiar neîntrerupt, cu situație centrală, alcătuitor de stat. Până și în conștiința publică a popoarelor din Apus începe să-și facă drum convingerea, că desmembrarea Ungariei, lipsită de orice rațiune și prevedere politică, care a permanentizat în această parte a Europei încadrarea cea mai nepotolită, s'a întemeiat pe o neorientare și mistificare. Rezultatele recensămintelor făcute din zece în zece ani, începând cu anul 1869, cuprind date irefutabile asupra faptului, că naționalitățile din statul ungar n'au avut tendințe expansive, și că, atât interesele lor culturale, cât și economice se încopciau perfect în imperiul ungar unitar. Pu-

*) Magyar Statisztikai Közlemények, 1920. évi népszámlálás, Bpest, 1929.

terea centripetală a părților rupte din Ungaria este și acum așa de mare, încât numai prin forță și măsuri artificiale i se pot ridica obstacole.

„Din teritoriul de 325,411 km² al Ungariei, 92,952 km², adică nu cu mult peste un sfert, precis 28·6% a mai rămas sub administrație maghiară. Cota României este de 31·6%, a Serbiei 19·5%, a Cehoslovaciei 18·9%, a Austriei 1·2%, a Poloniei 0·18% și a Italiei 0·008%.

Din numărul populației Ungariei de 20,886,487 avută în 1910, după Trianon, în actualul nostru teritori a rămas: 36·5%, în România 25·1% în Iugoslavia 19·9%, în Cehoslovacia 16·8%, în Austria 1·4%, în Polonia 0·12% și în Italia 0·24%.

Cea mai mare întindere, 102,813 km² și cel mai mare număr de suflete 5,237.981, între care 31·5% de limba maghiară, au revenit României; 61,646 km² cu 3,516.815 suflete, din care 30·3% de limba maghiară, Cehoslovaciei; și 20,829 km² cu 1,527.886 locuitor, între cari 29·7% de limba maghiară, Iugoslaviei. Cota Austriei a fost de 4.020 km² cu 292,031 locuitori, între cari 9% unguri; a Poloniei 589 km² cu 24,880 locuitori, din cari însă procentul ungarilor nu este decât 1%. În afară de acestea, a mai trecut în posesie italiană orașul Fiume cu 21km² și 49,806 locuitori, din cari 13% de limba maghiară“.

În noua Ungarie, după datele oficiale ale recensământului din 1920, erau următoarele naționalități:

7,147.053 maghiari	din cari românește știu	50,304	adică	0·77%
551.211 germani	” ” ”	6,114	”	1·11%
141.882 slovaci	” ” ”	851	”	0·60%
23.760 români	” ” ”	23,760	”	100%
1.500 ruteni	” ” ”	50	”	3·33%
36.858 croați	” ” ”	91	”	0·25%
17.131 sârbi	” ” ”	2,121	”	12·38%
23.017 șocați, bunevăți	” ” ”	22	”	0·10%
6.087 sloveni, venzi	” ” ”	5	”	0·08%
6.673 celi	” ” ”	68	”	1·03%
7.541 polonezi	” ” ”	69	”	0·91%
6.989 țigani	” ” ”	21	”	0·30%
1.585 italieni	” ” ”	65	”	4·11%
886 francezi	” ” ”	13	”	1·47%
602 englezi	” ” ”	6	”	1%
4.007 ruși	” ” ”	103	”	2·57%
3.461 alții	” ” ”	165	”	4·77%
7,980.143		88,828		1·11%

Numai în orașul Budapesta s'a găsit un număr apreciabil de oameni cari știu românește și anume: 22,283.

Din numărul total al românilor din cuprinsul Ungariei arătat de statistica din 1920 (23,760), 18,087 știu ungurește.

În Ungaria postbelică numărul celor ce știu românește a crescut cu 0.2% față de trecut.

În epoca dela 1900—1910 românii au sporit cu 1541 suflete, sau 16.6%

” ” ” 1910—1920 ” ” ” ” 1550 ” ” 14.3%

Minoritățile cele mai prolifiche din cuprinsul Ungariei sunt românii și slovacii. Femeile cu bărbat, românce și slovace, au în medie 4 copii, deși printre românce se găsește procentul cel mai mare de femei fără copii (21.1%). Acest minus se contrabalansează însă prin copiii numeroși ai celorla de categoria întâia.

Deasemeni, româncele și slovacele văduve au cel mai mare număr de copii. La 100 văduve românce și slovace revine un număr de 543, respectiv 598 nașteri. Statistica ungară remarcă faptul că, la români și slovaci se găsesc, într'o proporție incomparabilă, femei cu peste 6 copii. Numai așa se explică media mare de copii la femeile văduve.

Cei mai puțin prolifici sunt sârbii, apoi rutenii.

Ca pretutindeni, mortalitatea infantilă cea mai mare este la români.

În ce privește gradul de cultură, românii stau în coadă:

La nemți:	82.2%	știu scrie și citi
” unguri:	76.2%	” ” ” ”
” slovaci:	74.8%	” ” ” ”
” croați:	73.9%	” ” ” ”
” sârbi:	67%	” ” ” ”
” ruteni:	49.4%	” ” ” ”
” români:	46.8%	” ” ” ”

Publicând aceste date ne obținem dela orice comentariu. Suntem convinși însă, că nu sunt puțini românii cari cunosc secretele de atelier ale politicii maghiare de totdeauna, și vor ști să citească din cifrele aranjate frumos și cu grijă, și ceeace ele vor să ne ascundă.

Totuș, o concluzie generală trebuie să tragem cu toții și anume: recensământul general al populației trebuie făcut cât mai urgent și la noi, căci altfel, te pomenești că, în cele din urmă, opinia publică din Apus se va lăsa convinsă de rezultatele numărătoarelor ungurești, cărora noi nu le putem opune date și argumente proprii, oficiale, nici la unsprezece ani dela unire.

P. NEMOIANU

Revizuirea tratatelor

Chestiunea a fost pusă din nou. Șeful fascismului italian nu demult a declarat, că revizuirea tratatelor este o necesitate, pentru că „națiuni cari au eșit victorioase din război sunt nemulțumite cu ceea ce le-a dat victoria”.

Deastădată, dl Benito Musolini nu mai preconizează, cum a făcut în trecut, revizuirea în favoarea Ungariei, ci mărturisește sincer că o dorește în propriu interes. Aceasta reese în mod clar din declarațiile Ducelui, și trebuie să recunoaștem că problema pusă astfel apare mai solubilă, dacă dl Mussolini, cum se presupune, înțelege prin revizuire un mandat asupra uneia din fostele colonii germane. Aceasta s'ar putea obține însă, suntem siguri, și fără a se revizui tratatele, procedeu periculos pentru toate statele, învingătoare sau învinse, de oarece ar putea să dea loc la complicații, care să se sfârșească printr'un nou război. În cazul însă când Italia dorește să obțină prin revizuire, în afară de mandatul de care am vorbit mai sus, și o porțiune mai mare sau mai mică din Dalmația, sau poate această provincie în întregime, atunci situația se complică.

Mai întâi, pe ce cale s'ar putea face revizuirea? Ar exista, de sigur, două. Una ar fi să se reinființeze răposata conferință de pace, cum a existat după armistițiul, compusă din reprezentanții Franței, Mării Britanii, Statele-Unite, Italiei și Japoniei. A doua, ca revizuirea să se facă prin intermediul Societății Națiunilor. În cazul din urmă, chiar dacă Statele-Unite și Japonia n'ar primi să mai participe la conferință, s'ar putea ajunge la o înțelegere între cele trei puteri. Însă cine ar putea să execute hotărârea acestora, dacă Iugoslavia ar refuza, cum este probabil, soluția ce i s'ar impune?

Ar rămânea ca Italia să-și facă singură dreptate, pe calea armelor însă, ceea ce ar însemna tot un război, chiar dacă n'ar da loc la alte complicații, cum ar fi de pildă o intervenție simultană a Ungariei, care ar sili pe celelalte două componente ale Micii Înțelegeri să intervie. De aci ar putea să rezulte intervenția Bulgariei contra Iugoslaviei, a Greciei contra Bulgariei, a Turciei contra Greciei, a Rusiei contra României, a Poloniei contra Rusiei, a Lituaniei și Germaniei contra Poloniei, apoi a Franței contra Germaniei; cu alte cuvinte o nouă conflagrație europeană.

În cazul al doilea, revizuirea urmând să se facă prin intermediul Ligii Națiunilor, chiar revizuirea în sine ar fi o imposibilitate, din Ligă făcând parte Iugoslavia, Germania, Austria, Ungaria și Bulgaria, cari toate ar formula pretenții identice, și cum hotărârile Ligii trebuesc luate în *unanimitate*, un asemenea vot nu s'ar putea obține nicidecum, nici în ce privește pretențiunile Italiei, nici privitor la acelea ale oricărei alte țări.

O asemenea conferință s'ar termina cu siguranță fără alt rezultat posibil, decât desființarea Societății Națiunilor și ca urmare imediată iarăș un război european, sau în cazul cel mai bun *status quo ante*. Chiar în acest caz însă, solidaritatea Societății Națiunilor, și așa destul de șubredă, ar deveni și mai precară.

Prin urmare, ce ar fi de făcut pentru ca toate națiunile cari au eșit victorioase din război să fie mulțumite?

Pentru satisfacerea Italiei, dacă pretențiunile ei nu sunt decât în raport cu posibilitățile actuale, împăcarea s'ar putea face ușor printr'o înțelegere directă și amicală cu Franța și Anglia. Italia ar putea obține astfel, în afară de regularea statutului italienilor din Tunis și corectarea granițelor tripolitane, un mandat asupra uneia din fostele colonii germane, la care ar renunța de bună seamă, în schimbul prieteniei permanente a Italiei, — atât de prețioasă din toate punctele de vedere, — fie Franța, fie Marea Britanie.

În ce privește Dalmația însă, aceasta, fără război, rămâne pierdută pentru Italia, pentru că nicio țară din lume n'ar renunța de bună voie la o provincie atât de bogată și de frumoasă, ce i s'a dat, în mod regulat, de o conferință de importanța conferinței dela Paris. Că această pierdere este dureroasă pentru Italia, e lesne de înțeles, cum tot atât de dureroasă rămâne și pentru România pierderea a jumătate din Banat, care i s'a atribuit Serbiei. Totuși, a trebuit să ne resemnăm, dându-ne seama că câștigarea acestei bogate provincii nu este posibilă decât pe calea armelor, și știind că de pierderea ei nu sunt vinovați numai sârbii și acei cari au luat hotărârea dela Paris, ci și împrejurările schimbate, precum și oamenii noștri politici, cari aveau de apărat interesele noastre în fața conferinței și cari n'au știut să le apere.

Acelaș este și cazul Italiei, ai cărei reprezentanți au fost lipsiți de autoritatea necesară, ca să impue lui Clemenceau, Wilson și Lloyd George respectarea tratatului dela Londra, ceea ce desigur nu se întâmpla dacă dl Mussolini ar fi avut în 1919 un rol cât de mic

în politica țării sale. Un rol măcar cât acela al lui d'Annunzio, care a fost în stare, prin încăpățănare și energie cu adevărat latină, să câștige Italiei Fiume.

Dacă conducătorul de azi al Italiei, cu puterea sa de voință de care a dat dovadă în toate împrejurările de atunci încoace, s'ar fi găsit, în 1919, în fruntea țării sale, poate că ar fi reușit să salveze Dalmația, precum, dacă alcineva ar fi fost reprezentantul României la Paris și nu Ion I. C. Brătianu, ar fi putut de asemenea să salveze, dacă nu Banatul întreg, desigur o parte destul de importantă din el.

* * *

Dacă Italia, având pretențiuni modeste, poate prin atitudinea ei de azi să-și ajungă scopul, alta este situația Ungariei. În primul rând trebuie să-și dea de gândit cuvintele recente ale dlui Mussolini și să-și dea seama, că prietenia pe care i-o arată Italia este izvorâtă dintr'un interes politic trecător. Italia în fond iubește Franța, și aceste disensiuni ce despart azi cele două națiuni nu pot fi decât pasagere. Ele se pot compara cu certurile ce există în cele mai fericite căsnicii, unde soții se împacă totdeauna. Așa se va întâmpla și cu Franța și Italia, între cari au mai existat și în trecut asemenea conflicte, cari au dus toate la împăcare, ura aparentă transformându-se repede în caldă simpatie.

Să ne aducem aminte de trecutul nu prea îndepărtat, când tot dintr'un interes trecător și din cauza unei neînțelegeri pasagere cu Franța, Italia s'a aliat cu Austro-Ungaria și Germania, formând împreună acea alianță nefirească care avea să se spulbere la prima suflare de vânt. Era vorba de Tunis. Și atunci exista în Italia o fierbere ne mai pomenită contra Franței. Spiritele erau agitate, studenții manifestau, populația de asemenea, consulatele franceze erau bombardate cu pietre, călătorii francezi erau molestați, se scriau articole și se țineau discursuri fulminante contra Franței, — și totuș revirimentul a venit curând. În momentul când Franța a fost atacată de „aliatele” Italiei, cu toate că Tripla-Alianță fusese reînnoită în Decembrie 1913, adică abia cu șapte luni înainte de izbucnirea războiului, poporul italian s'a ridicat ca un singur om, declarându-se alături de Franța.

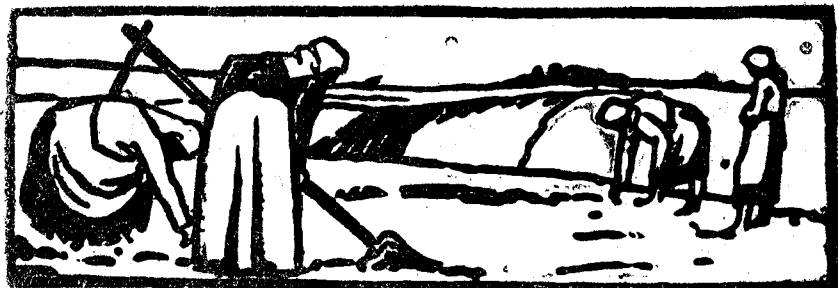
Istoria se va repeta și mâine, armonia franco-italiană va fi restabilită. În acel moment temperatura dragostei italiene pentru Ungaria va scădea, după cum a scăzut aceea a dragostei pentru Germania, după cum trece repede ori ce foc de paie, pentru că legăturile de sânge, de cultură, de trecut istoric existând între cele două popoare latine, nu se pot desface cu una cu două pentru interese materiale, ori cât ar fi acestea de mari. Ele se pot turbura pentru moment. Impăcarea va veni însă în totdeauna! În acest caz, care vor fi sorții revizuirii în favoarea Ungariei?

Dar să admitem, chiar prin imposibil, că situația de azi va dăinui multă vreme, și că Italia va continua să sprijine până în pânzele albe pretențiile revizioniste ale Ungariei. Care ar putea fi rezultatul? O revizuire pe cale pașnică este imposibilă, pentru că Anglia nu va consimți niciodată să se primejduiască din nou pacea Europei, și de aceea va fi totdeauna ostilă unei revizuii, cu toată prietenia pentru Ungaria a lordului Rothermere, a cărui trecere și influență politică, bazate pe presa de care dispune, sunt ca și inexistent. În ceartă cu partidul conservator din care face parte, nu este în termeni buni nici cu laburiștii, nici cu liberalii. El nu poate face decât *propagandă* pentru revizuire. Mai mult însă *nu*, pentru că conducătorii Mării Britanii nu'l ascultă.

Revizuirea, înscrisă în programul politic al Ungariei, va rămâne astfel un pios deziderat și nimic mai mult. Deziderat, de pe urma căruia nu va trage foloase, pentru că izolându-se de toți vecinii săi, îi va fi imposibil să se refacă. O țară mică ca Ungaria nu are des-tule posibilități interne pentru a se putea lipsi de o colaborare paș-nică cu alte state, îndeosebi cu țările cari au interese economice identice. Aceste țări nu sunt însă nici Italia, și cu atât mai puțin Engliera.

V. P. RÂMNICIANU

Roadele politice demagogice la sate ¹⁾

Este un adevăr constatat de toți oamenii cu suflet și cu iubire față de țara noastră, — născută după mari și amare suferințe, — că dela venirea la cârmă a partidului zis național-țărănesc, viața satelor e un adevărat iad, unde certele, bătăile nu mai conținesc și totul se ruinează.

Toate partidele, cari au guvernat până în 1928 țara, și-au avut meritele și scăderile lor. Se poate admite, că în anumite chestiuni au dat greș cu calculul făcut, dar toate guvernele au îngrijit să, nu se turbure liniștea și ordinea în stat. *Sub partidul azi la putere s'a lăsat anarhia în viața satelor.* Nimeni nu mai ascultă, toți poruncesc, toți vorbesc, și jale și amar e peste tot.

Acestea sunt consecințele amare ale demagogiei nerușinate făcută de politicianii „cu trei clase primare și un curs de violoncel” vorba poetului Eminescu. Bărbații politici iubitori de neam și democrați convingși, ca Mihail Kogălniceanu, Ion Brătianu, Lascar Catargiu, Tache Ionescu, Nicolae Filipescu, Barbu Delavrancea, nu căutau să spună numai ceace place mulțimilor, ci prin argumente logice, prin patriotismul lor cald și prin sentimentul lor desinteresat, atrăgeau și mișcau masele populare în direcția spre care vedeau ei fericirea țării. Ce deosebire desgustătoare e între mentalitatea și sufletul acestora și epigonii național-țărăniști de azi... Setea de putere a născut

¹⁾ Publicăm cu titlu de document aceste triste constatări ale unui distins preot din Ardeal, care, stând în nemijlocita apropiere a poporului, a fost în măsură să înregistreze la fața locului procesul de pervertire sufletească deslănțuit pe urma demagogiei național-țărăniște. Azi, când se exprimă atâtea îngrijorări față de agitația din țară, se poate vedea limpede, nu numai că guvernul d-lui Iuliu Maniu nu-i în stare să garanteze menținerea ordinii, ci trebuie făcut de-a dreptul răspunzător de anarhia care se întinde. Inceputul l'a făcut el însuși, încă din timpul opoziției. (Redacția.)

în capul elementelor celor mai nepregătite și incapabile dorința de a înșela buna credință a votanților, a mulțimei. Încă înainte de venirea la putere a guvernului Maniu, ca din pământ au răsărit demagogii cari vărsau pe întrecute făgăduieli mulțimei amăgite de perspectiva unui trai fără muncă, spunându-i că de acum nu se vor mai plăti dări, și că va fi o fericire traiul în România. Acestor povești le țineau isonul gazetele de mare tiraj și foile populare, cari uitaseră scopul lor și ascultau de poruncile Honigmanilor și Schöpkeților. Astfel în scurt timp s'a demoralizat poporul, ridicat la adunarea, — cea de tristă pomenire, — din Alba-Iulia, la rangul de „Măria Sa Poporul”. S'au făcut partide pe sate: unii „naționali”, alții „fără partid”, cari zilnic se certau, ba ajunseseră bieții țărani să-și lase plugul în brazdă și să dovedească celui ce ară alătura, că partidul național a făcut „cerul și pământul”, tot ce se vede și... mai ales ce nu se vede.

După venirea partidului la putere s'a început organizarea în partidul național-țărănesc. Cuvântul țărănesc era calul de bătae prin care se atrăgeau naivii și nenorociții. Gozurile satelor, haimanalele și clienții cârciumilor, împreună cu imberbi obraznici, vesleau „fara făgăduinți” pe meleagurile Ardealului. În fiecare Duminică erau țărâți bieții oameni la orașe să asiste la sfințirea steagului partidului și la depunerea jurământului cohorței „voinicilor”, — o nouă armată cu cicareci și cu lente de o palmă pe ei, — compusă din bătaușii satelor. La poruncă se înșiruiau carele și plecau în zbirăte infernale la serbare, unde cu ochii zgâiți spre domnul Aurel Dobrescu sau spre domnul Voicu Nițescu, „voinicii” abia așteptau să audă amintindu-se un nume de vii sau morți, sprijinitori sau ba ai partidului, și strigau: „trăiască” de răsuna piața și se îngreșeau oamenii cinstiți.

Pactul cu minoritarii a adus în posturi de deputați și senatori țărani ca Honigman și români de viță veche, naționali ca Schöpkez, pe cari i-a votat lumea dornică de băut, — cu sete și cu convingere. Oamenii de omenie, cu carte și echilibrați, se uiau îngrijorați la această Rusie în miniatură, și dacă vreunul a cutezat să-și arate neîncrederea, imediat haita de „voinici” începea să urle, să amenințe pe cel ce ținea cu „domnii”. Jos domnii! era strigătul de zi și mai ales de noapte. Țăranii cinstiți, cari nu se puteau — pentru obrazul lor — înregimenta în hărmălaia ce zbiră pe străzi și spărgea ferestre, erau batjocoriți și înlăturați dela conducerea satelor. Șefii organizațiilor, în cele mai multe locuri, erau concubinii, bătaușii, imoralii, vagabonzii. Țăranii cu stare se uiau năuci la aceste nulități ce prevesteau „coada veacului”, și-și exprimau mirarea cum de se îngădue desmățul acela?

Acum, după ce a trecut beția, acum după ce dările s'au mărit, acum după ce chibritile sunt 3 lei cutia și țăranul și-a agățat iar amnarul la brăcinar, acum când vitele sunt necăutate, porcii au ajuns 26 lei kg. la crescător, iar în măcelărie carnea 42 lei kg., acum când orzul e 160 lei maja și grâul 400 lei suta de kg., acum s'au trezit toți cei cu minte. De nerozi, nu vorbesc. Acum văd toți

ce au făcut și unde au ajuns. Toba a început să răsunе la casele celor național-sărăcești și amarul e pe ei.

Sistemul trebuie părăsit: Țara economicește e ruinată. Monopolurile, poșta, telegraful, telefonul, drumurile sunt concesionate, ba am ajuns — ca omul ficălos — să ne bucurăm când ni se imbie de undeva încă un împrumut! Sufletul poporului¹ alunecă tot mai mult spre bolșevism. Anarhia și nesupunerea e stăpână. Organele de ținut ordinea: jandarméria, administrația comunală, sunt și stau la discreția „Măriei Sale Poporul“.

Toată nenorocirea zilelor de azi își are o singură cauză inițială: *votul universal*, care, — precum a cutezat cel dintâi: în țară să scrie d. mareșal Averescu, — trebuie reformat, deoarece, așa cum se practică, duce țara la desfrâu și nenorocire.

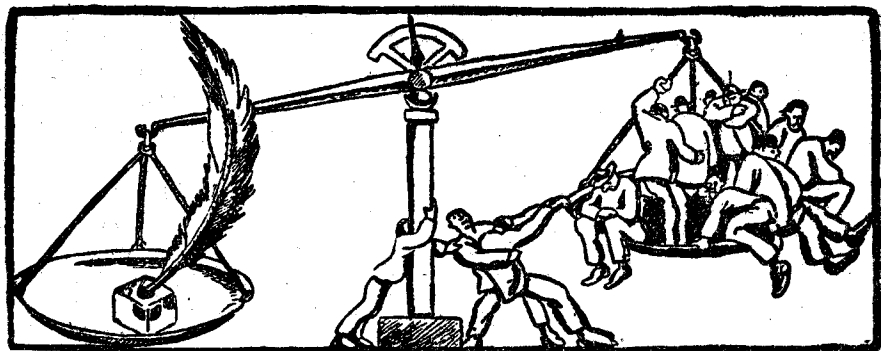
E nevoie, urgentă nevoie, să se modifice votul universal spre binele și folosul țării. Viitorul parlament — fără demisii în alb — să facă, după studii serioase, modificarea necesară votului universal. Prin aceasta se va tăia din rădăcină răul. Toți imberbii cu traista'n băț, neavând nimic de pierdut, nici situație, nici nume, nici cinste, ci numai de câștigat prin cartea lor de alegător, își vând dreptul lor, *votul* lor, celui ce dă mai mult și mai repede, și astfel ne trezim la rușinea — ce trebuie să înroșască obrazul celor ce au obraz, — că în cutare circumscripție cad în alegeri oameni de valoare, cărturari cinstiți, față de cutare nulitate obraznică și fără scupul, care — chiar pentru că n'are nume — a știut minți tânărul nostru vot universal, ce în mare număr seamănă cu el.

E nevoie apoi, ca justiția să fie la înălțime, căci ea e baza *vieții statelor*. Amnistia criminalilor e identică cu încurajarea și decorația lor. Amânarea proceselor cu anii, cum e acum, încurajază pe criminali, hoji, etc., cari știu și văd că nu pot trăi atâta ca să fie judecați în viață. Ce e după moarte, nu-i interesează.

La viitoarele alegeri, candidații de senator și deputat să se prezinte toți în aceeași zi într'o localitate, și pe rând să-și expună *cinstiți*, în auzul celorlalți reprezentanți ai partidelor, programul partidului lor, fiind astfel controlat fiecare vorbitor, și mai de teamă, mai de rușine, vor spune lucruri cuvinicioase și nu vor minți și calomnia ca la ușa corfului.

Cu asemenea măsuri, și cu altele care ușor se vor găsi, cred că în curând va dispărea anarhia de azi și ruina adusă pe capul nostru de guvernarea actuală, iar lumea își va aduce aminte de ea ca de un vis rău, de care se va bucura că a scăpat.

DIONISIE BUCUR

Cronica politicei interne

Amurgul partidelor

În această caldă vacanță de vară, când par a se coace la soare soluțiile politice pe cari le vom culege la toamnă, din mai multe părți de-odată s'a pornit o vie campanie împotriva partidelor dela noi, cerându-se, dacă nu chiar desființarea lor, în orice caz o diminuare categorică a rolului pe care l'au avut până acum în conducerea treburilor țării. Se înțelege dela sine, că cei mai îndârjiți adversari ai ideii de partid sunt tocmai acei oameni politici români, cari, fie că n'au reușit să grupeze în jurul lor destule azeziuni, fie că nu s'au simțit bine în cadrele niciuneia din organizațiile existente, se găsesc astăzi izolați, bizuindu-se numai pe propria lor personalitate. Printre aceștia se numără, de pildă, d. N. Iorga, care de multă vreme pândeste prilejul de a-și pune însușirile sale în serviciul patriei ca șef de guvern, apoi, dacă voiți, d. Gr. Filipescu, directorul *Epocei*, care, până la o concluzare mai serioasă, a acceptat descamdată să prezideze consiliul de administrație al telefoanelor concesionate.

Trebuie să recunoaștem, însă, că argumentele întrebuițate pentru a demonstra teza de mai sus nu sunt lipsite de temei. Ni se reamintește astfel, că cea mai mare parte a relelor de care suferim sunt datorite egoismului guvernelor de partid, cari s'au perândat la cârmă dela 1919 până în momentul de față. Până în toamna anului 1928, am stat subț firania partidului liberal, care, constituindu-se în

arbitrul hotărâtor al politicei românești, reușise să acapareze puterea în folosul său exclusiv. Din toamna anului 1928 încoace, mulțumită slăbiciunii răposatei Regențe, rolurile s'au schimbat, beneficiile guvernării fără control trecând asupra partidului național-tărănesc. De la atotputernicia încruntată a lui Ion I. C. Brătianu, ne-am coborât la mica dictatură cu șiretlicuri a d-lui Iuliu Maniu!

Sunt aproape doisprezece ani, decând s'a prăbușit vechiul sistem al partidelor din România, fără ca paguba să fie înlocuită cu o nouă configurație de forțe politice în echilibru. La problemele de creștere scoase la iveală de realizarea unității noastre naționale s'a adăugat și aceea a votului universal, în cadrele căruia fiecare categorie socială și fiecare grup de interese colective trebuia să-și găsească o *expresie politică*, sinceră, justă și autentică. Acest proces de cristalizare nu s'a putut îndeplini în frământarea de după război. A fost o complectă turburare a apelor. Partidul liberal a izbutit câtva timp să se ridice deasupra invocând serviciile sale trecute. Partidul național-tărănist i-a urmat, agițând făgăduielile sale de viitor. Cele două scurte cărmuiri ale d-lui mareșal Averescu, — laudabile încercări de a intra în normalitate, — au fost copleșite de furtuna oarbă a patimelor.

Așa am ajuns la situația de astăzi, când o mână de aventurieri ai demagogiei, lipsiți de scrupul și flămânzi de comisioane, continuă să-și facă de cap la cârma țării, chiar și acum după ce țara și-a regăsit Stăpânul.

Să fie de ajuns această împrejurare, pentru a roști sentința de moarte împotriva tuturor partidelor, tocmai acum, când am fi avut dreptul să nădăjduim, înfărsit, într'o limpezire? Și cu ce să le înlocuim? Cu o cărmuire în afară de partide, slabă și fără autoritate, sau cu o altă dictatură? Unde să găsim pilda, care să ne servească de învățătură? În trei țări din Europa se poate vorbi de un amurg al partidelor. În Italia, unde disciplina fascistă a înghițit foarte disensiunile, în Rusia Sovietică, unde cele mai timide tendințe de opoziție sunt înăbușite brutal chiar în sânul familiei comuniste, și în Iugoslavia, unde parlamentarismul a fost sacrificat pentru mântuirea însăși a unității statului. Ce să râvnim din toate acestea? Insușirile, atât de personale, ale unui mare animator ca Mussolini? În care dintre oamenii noștri politici izolați să le găsim? Ce să așteptăm? Teroarea de sectă a bolșevismului? N'avem o parodie a ei înaintea ochilor? Ce să dorim? Sfășierea internă dintre Belgrad și Zagreb? N'a fost suficiență experiența regionalismului din Bădăcini?...

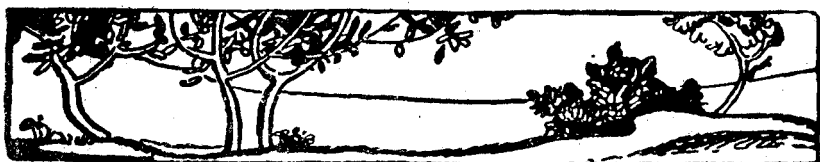
Să recunoaștem, fără fraze, că în împrejurările actuale din România, numai partidul politic, curățit de toate răcilele, poate oferi un instrument de guvernare capabil să îndrepte ceea ce au stricat, la rândul lor, alte partide politice. Acum, când țara are în fruntea ei un Rege vrăstnic, care va ști să țină cumpăna dreaptă, primejdia unei firanii de partid nu ne mai sperie. Am intrat, înfărsit, în normalitate. De ce să voim tocmai acum să ne depărtăm din nou de ea?

Cârmuirea de astăzi a dlui Iuliu Maniu, nu numai că nu poate face față grelelor sale îndatoriri, dar nu se simte în stare să îndeplinească misiunea esențială a oricărei forțe constituite: menținerea ordinii. Explicația nu trebuie căutată numai în lipsa de capacitate a unor miniștri cari își pierd prea repede capul, — când îl au, — ci înainte de toate în însuș vițiul de naștere al unui guvern, care-și multumește existența sa proprie unei agitații anarhice și quasi-revoluționare. Ași uitat, oare, îndemnurile la rezistență cetățenească ale oratorilor național-tărăniști? Nu vă aduceți aminte de amenințarea războiului civil? A trecut așa de mult dela adunarea din Alba-Iulia, unde tribunii separatismului ardelean dădeau semnalul marșului împotriva ciocoilor din București? Un partid, care cucerește puterea cu asemenea mijloace, cu greu va găsi resursele morale suficiente pentru a reprima, el însuș, agitațiile de aceeaș natură îndreptate împotriva sa. Căci ordinea publică nu se ține, cum crede dl. Alex. Vaida, numai cu ajutorul forței armate, ci mai ales, și înainte de toate, prin prestigiu, prin exemplu și prin autoritate.

Cât despre perspectivele economice care se deschid României astăzi, suntem în măsură să le apreciem după un singur exemplu. Guvernul d-lui Iuliu Maniu a concesionat construcția drumurilor din țară firmei Stewart. Un important avans asupra lucrărilor s'a acordat încă în luna trecută, totuș nimic nu mișcă de-alungul șoselelor noastre. Era vorba să se înceapă cu șoseaua București—Brașov. Vara trece și nu s'a umplut până acum nicio singură groapă.

Refacerea continuă; păcat că încă n'a început!

A. H.

Cronica politicei externe

— Evenimentele din Germania —

În ultimul timp se petrec în Germania evenimente, cari nu sunt menite să întărească încrederea Europei în sinceritatea pocăirii poporului german. Recenta manifestație a președintelui Republicei, bătrânul mareșal Hindenburg, în favoarea unei asociații turbulente cum este „Stahlhelmul“ ne arată clar că, dispărând ocupația franceză în provincia Rinului și în Palatinat, politica Germaniei este pe punctul să sufere o modificare, apucând pe alte căi decât pe aceia indicată de defunctul Stresemann.

Indicii în acest sens existau de altfel mai de mult, din momentul când s'a rupt coaliția partidelor de centru și de stânga cu social-democrații, făcând loc actualului guvern Brüning, silit, pentru a se putea menține la putere, să facă neîncetat concesii partidelor reacționare, războinice și anti-republicane.

Apare tot mai clar, că cancelarul Brüning nu este decât un instrument în mâinile președintelui Hindenburg, servind scopurile acestuia de a elimina din politica activă a Reichului pe social-democrați. Partidul social-democrat german este, în afară de democrați, — aceștia însă puțini la număr, — singurul partid cu adevărat republican și convins de necesitatea menținerii păcii. Celelalte partide nu s'au resemnat. Toate visează la revanșă și o pregăfesc, unele în tăcere, altele cu zgomot, pentru a întrefine atmosfera necesară în sânul poporului.

Președintele Hindenburg, prin originea sa, prin educația și prin trecutul său, nu poate fi un democrat, care să se împace cu actuala stare de lucruri, nici în ce privește politica internă și nici cea externă a Reichului. El nu se consideră probabil decât ca un depozitar al coroanei, un locjiitor vremelnice al Kaiserului, având datoria să înlesnească acestuia revenirea pe tron. El vede, deci, un obstacol în partidul social-democrat. S'a servit de acest partid atât timp cât trupele franceze ocupau încă o parte din țară, tocmai pentru a pune capăt înainte de vreme acestei ocupații, acum însă când Renania a

fost evacuată, el crede că prudența nu mai este necesară și că poate să lucreze mai activ întru apărarea intereselor fostului său suveran.

În acest scop, înainte de toate, obstacolul pe care îl forma partidul social-democrat trebuia înlăturat: Reichstagul, în care social-democrații formau partidul cel mai numeros, a fost dizolvat, în speranța că din viitoarele alegeri ei vor eși înfrânți, ne mai putând opune nicio rezistență. Această speranță se bazează pe faptul, că în ultimul timp național-socialiștii aventurierului Hitler au reușit, prin demagogie deșanțată, să câștige aderenți în rândurile populației muncitoare, din care se recrutează socialiștii. La toate alegerile cari au avut loc în ultimul timp, în Turingia, în Saxonia și în alte provincii ale Reichului, național-socialiștii, sau rasiștii cum își mai zic, au reușit să obțină succese, nu numai în paguba celorlalte partide burgheze, dar chiar a socialiștilor.

Aceasta a fost posibil, după cum am mai spus, din cauza demagogiei pe care au practicat-o conducătorii acestui partid, adoptând în programul lor, și supralicitând pe socialiștii veritabili, principiile cele mai înaintate, aproape comuniste, pe când ei nu sunt în realitate decât cei mai hotărâți reacționari, urmărind nimic mai puțin decât reînființarea monarhiei și războiul de revanșă.

Acest partid e protejat de președintele Hindenburg, sperând ca din viitoarele alegeri generale pentru Reichstag, să iasă victorios și să obțină o majoritate de dreapta, cu ajutorul căreia să poată guvernarea Germania, în sensul autocratic în care a fost guvernată înainte de 1918.

Reuși-va să-și ajungă scopul? Este foarte greu de răspuns în mod afirmativ la această întrebare; există prezumțiuni serioase, că față de criza economică, cauză a șomajului și altor neajunsuri, partidele practicând demagogia, ceea ce nu este cazul în ce privește social-democrația germană, să iasă victorioase din viitoarea luptă electorală. Totuși, nu se poate conta cu o totală înfrângere a democrației. În ce ne privește, suntem dispuși a crede, că viitoarele alegeri vor însemna o înfrângere gravă pentru partidele moderate, eșind învingătoare din luptă partidele extremiste, atât de stânga cât și de dreapta.

Victimele luptei ce se dă vor fi, în primul rând, partidele burgheze de centru, tocmai acele partide care s'au făcut coadă de topor în mâinile președintelui, precum și, într'o măsură oarecare, partidul social-democrat. Acesta își va vedea redus cu foarte puține mandate numărul partizanilor săi în parlament, însă, reducându-se numărul democrațiilor, populiștilor și centrului, nu va mai avea posibilitatea să formeze împreună cu aceștia viitoarea majoritate, pe care să se poată sprijini un guvern democratic.

Vor avea succese comuniștii și rasiștii, și, în viitorul parlament german situația ar putea fi următoarea: de o parte un puternic partid reacționar, căruia vor trebui să i se alipească toate partidele burgheze, centrul, populiștii, democrații, eșii învinși din alegeri, iar de alta social-democrații, micșorați întru câțva și ei, apoi comuniștii, aceștia însă întăriți.

Va exista, de sigur, o mică majoritate burgheză față de cele două partide de stânga și extrema-stângă, majoritatea va fi însă la cheremul partidului rasist, care va deveni stăpân pe situație, dominând-o prin marele număr de reprezentanți pe cari îi va avea în parlament. Atât centrul, cât și populisti și democrații, cari au jucat dela armistițiu încoace rolul cel mai de seamă în politica Reichului alături de social-democrați, vor trece pe planul al doilea. Tonul îl vor da rasiștii și nașionali d-lui Hugenberg și Westarp, reintronându-se situația dinainte de război.

Consecințele? Le putem prevedea de pe acum. O radicală transformare a politiceii interne și externe a Reichului. Cea dintâi nu ne interesează decât în măsura în care va influența pe cea de-a doua. Aceasta însă va încerca să producă aceiaș neliniște în situația generală a Europei, ca înainte de 1914. Va căuta, înarmându-se, alianțe, cu ajutorul cărora să turbure din nou pacea Europei.

Rusia Sovietică, Ungaria, Bulgaria, Turcia poate, nu așteaptă decât să fie din nou conduse la luptă. Singure nu pot să se răsvrătească în contra ordinii stabilite în Europa. O vor face însă, în momentul când Germania va reuși să se înarmeze, și, fiind rasiștii stăpâni în Reich, înarmarea nu pare imposibilă. Ea va fi, mai curând sau mai târziu, un fapt îndeplinit, cu toată Societatea Nașunilor și negocierile pentru dezarmare, după cum și războiul european va fi inevitabil, în momentul când Germania se va socoti destul de înarmată, — cu toate pactele contra războiului, tratatele de arbitraj, de pace și de prietenie.

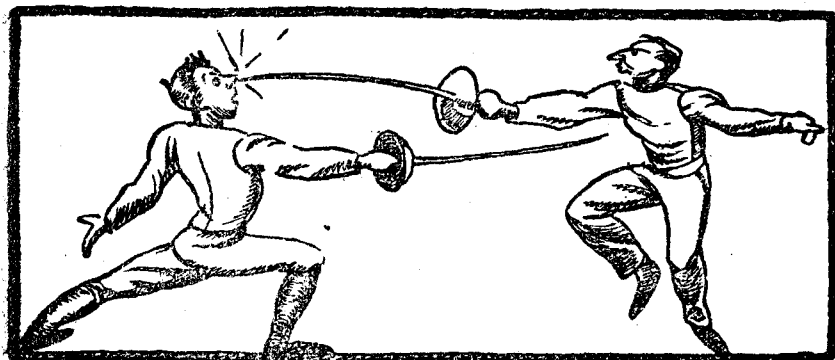
Acestea sunt perspectivele ce se deschid, în cazul când ar reuși politica conducătorilor de azi ai Reichului. Ei știu ce vor. Au lucrat în această direcție încă de mult, și dacă se părea la un moment dat, că s'au resemnat, resemnarea nu era decât aparentă, pentru a scăpa de sub amenințarea ocupației străine.

Scăpați de această amenințare, ei nu mai au motiv să-și ascundă intențiile. Vor lucra în mod sistematic, cu talentul și spiritul lor special de organizare, la executarea planurilor, creiând în Europa aceiaș situație încordată, care a neliniștit popoarele înainte de războiul mondial, împiedecându-le în libera lor propășire și dezvoltare.

Pentru popoarele amenințate, printre cari ne numărăm și noi românii, nu există de cât o singură posibilitate, aceea a desăvârșitei lor solidarități, și, înainte de toate, nici vorbă nu poate fi de dezarmare, ci dimpotrivă de înarmare. Nu de înarmare în scopuri agresive, ci pentru a-ne apăra teritoriile râvnite de vecini. Este aceasta o datorie sfântă, pe care ne-o impune, ca și Franței și Italiei de altfel, situația noastră politică și geografică.

Totul depinde acum de poporul german, care la alegerile dela 14 Septembrie, va avea să-și spună cuvântul. După cum se va pronunța el, așa va fi viitorul aspect politic al Europei.

V. P. R.

GAZETA RIMATĂ

In țări străine

Credeați, desigur, că glumește
Că-i un bărbat fără curaj,
Că-i prea timid, și nu 'ndrăznește
Să plece dîncolo de Blaj...
Dar Csicsó i-a trimis scrisoare, —
Simpaticul hipopotam —
Cu-o veste mai liniștitoare
Din gară dela Birmingham.
— „Nici eu ne prea vorbesc engleza,
Și totuș văd că mă 'nțeleg.
La birt comand la fel ca 'n Veza:
Un biftec! Și-l mănânc întreg...”

S'a hotărât! N'aduce anul
Ce=aduce, uneori, un ceas...
Ghiulucă=și face geamantanul
Și v'adresează=un: „Bun rămas!”
Prosop, săpun, și=un guler tare

I-a pus Boilă 'n geamantan,
Și-un aparat de pertractare:
Poate 'nâlnește pe Briard.
Va trece 'n fugă pela Pesta
Să vadă fostele mărimi,
Și 'n Viena o să-și scoată vesta
In fact ușor de trei pătriini.

Iar când, pe malurile Senii
Incognito se va trezi
Lăsându-se pe brațul lenii
Și-ades făcând din noapte zi,
N'o să-l încurce la plimbare
Subtila limbă de salon.
Obişnuința-i lucru mare:
A spus de-atâtea ori: — „Pardon !“
Ca 'n vremurile de junie
Va răfăci Maniu hai-hui,
Dar biata noastră Românie,
Ce-o să se facă 'n lipsa lui?

ROMULUS BAEDEKER

— Expert de comerț și birou de voiaj —

ÎNSEMNĂRI

— Viitorul număr al revistei „Țara Noastră” va apare Sâmbătă 30 August 1930.

Paznicul ordinii. Un diletant amator de glume ieftine, fost cândva mediocru medic curant pela băile din Karlsbad, un demagog înfumurat și văduv de idei, — iată cine s'a constituit, în împrejurările dificile de astăzi, paznicul ordinii în România. Dacă n'ar fi mai cu seamă jalnică, situația s'ar putea numi caraghioasă. De când d. Alex. Vaida poartă răspunderea conducerii ministerului de interne, simptomele neliniștitoare ale turburării din țară se înmulțesc pe zi ce trece. Iar d. Alex. Vaida nu învață nimic din lecțiile răsunătoare ce i se servesc...

A început prin a nega, cu aere atotștiutoare, existența propagandei comuniste în țară, și i s'a răspuns cu un glonț de revolver, care, din fericire, n'a făcut decât să-i cânte pe la urechi. S'a jucat în chip frivol cu mișcarea antisemită, trimitându-și șeful de cabinet să se înscrie în „Garda de fier” a d-lui Zelea-Codreanu, și nu peste multă vreme au început agitațiile din Bucovina. Nici măcar întrările propriului său departament nu s'a priceput să le păzească, fiindcă alminteri tânărul student macedonean Beza n'ar fi putut pătrunde

în cabinetul d-lui C. Angheliescu și n'ar fi avut prilejul să tragă cu revolverul.

Pentru a judeca de altfel seriozitatea d-lui Alex. Vaida în toată adâncimea sa, n'aveți decât să citiți interviewul acordat reprezentantului lui „American Jewish Telegraphic Agency”, un oarecare d. Smolar. Incepând printr'un act de impecabil cavalerm politic, d. Alex. Vaida a acuzat partidul liberal, arătându-l în postura de agitator al mișcării antisemite, apoi, ca încheiere a dat evreilor din străinătate un sfat, atât de original, încât nu ne putem abține să nu-l reproducem textual: — „*Antisemitismul, — a spus ministrul nostru de interne, — ia proporții în România atunci când țara trece printr'o criză economică, ceea ce este cazul de față. De aceea evreii din străinătate ar trebui să acorde credite României, contribuind astfel, în mod indirect la siguranța evreilor din România.*”

Foarte simplu, după cum se vede. Vreți ca mișcarea antisemită să dispară în România? Puneți banii jos, domnilor evrei...

În orice țară din lume, autorul unei asemenea nerozii ar zbura în douăzecișipatru de ore de pe banca ministerială, direct la direcția unei publicații umoristice, sau s'ar reîntoarce, pentru o nouă perioadă

de cură, la sanatoriu. Numai în blagoslo-
vita noastră țară, nici ridicolul, nici imbe-
cilitatea nu primesc nicio sancțiune. Rădem
cu poftă sau dăm din umeri indiferenți, în
vreme ce lava vulcanului fierbe sub pi-
cioarele noastre...

Ploaia și recolta. — Am citit discursul
din Câmpulung al d-lui I. Mihalache.
Fostul învățător dela Topoloveni a vorbit,
nu în fața alegătorilor săi, cum ar fi fost
de așteptat dela un om politic atât de popu-
lar, ci numai înaintea congresului parti-
dului național-țărănist din Muscel. Cu
toate acestea, i s'a părut că a săvârșit un
act de mare îndrăzneală, fără precedent în
analele istoriei noastre politice. Acestea au
fost prințele sale cuvinte: — „Ne ținem și
la guvern de obiceiul de a chema pe
frunțașii partidului din județ pentru a le
da seama de ce am făcut. *Niciun alt
partid, la guvern fiind, n'a avut acest
curaj*“.

Dacă d. I. Mihalache se socotește un
erou fiindcă s'a încumetat să dea ochii cu
proprii dumisale partizani, ce-ar fi fost
dacă s'ar fi hotărât să coboare chiar în
mijlocul țărănilor cari l'au ales?

Intr'adevăr, bravul ministru al agriculturii
ar fi fost expus unor serioase primejdii,
fiindcă argumentele cu care s'a înfățișat
pentru a-și justifica voturile obținute, ane-
voie ar fi satisfăcut pe ascultători. Toți
câți au puricat, paragraf cu paragraf, ex-
pozeul d-lui I. Mihalache, — așa cum
am făcut și noi, — pot să mărturisească
în deplină cunoștiință de cauză, cu mâna
pe inimă, că o pleodoarie mai săracă și
mai stângace demult n'au mai avut prile-
jul să vadă. Bietul tribun în țări, săltat pe
treapta consulatului de-odată cu jachețica
pertractorului din Bădăcini, — ce sarcină
ingrată și-a luat! Și cât talent de iluzio-
nist i-ar fi trebuit, pentru a reuși să
scoată din largă mânăcă a cămășii sale
miraculoase... roadele strălucite ale gu-
vernării național-țărăniste.

Nu-i atât de îndemânativ fostul învățător

dela Topoloveni, nici dialectica sa nu-i atât
de subtilă, încât să ne facă să credem, că
oneroasa concesionare a telefoanelor în pro-
fitul firmei Morgan însemnează participarea
capitalului american la opera de refacere a
țării. Astăzi știe și ultimul țicar din pod-
goriile muscelene, că bunurile țării au fost
scoase la mezat de prevăzătoarea cărmuire
a d-lor Iuliu Maniu și I. Mihalache, fără
niciun folos pentru bunul mers al econo-
micii noastre naționale, numai pentru aco-
perirea vremelnică, — și superficială! —
a găurilor lăsate în bugetul României de
politica financiară șchioapă a partidului
național-țărănist. Producătorii au tot drep-
tul să se întrebe, de ce s'au grăbit ban-
cherii suedezi să pună mâna pe monopolul
fabricării chibriturilor, dar nu s'a găsit încă
nici primul dolar pentru sprijinirea creditu-
lui agricol din țară? Adevărul nu poate fi
ocolit: s'au cedat izvoare sigure de veni-
turi ale tezaurului public în schimbul unor
avansuri necesare plășilor curente, dar nu
s'a făcut nicăeri o investire *productivă* de
capital străin, în colaborare cu capitalul
românesc sau munca românească.

Amator de formule simple și pitorești,
d. I. Mihalache a crezut că poate să cu-
prindă în două vorbe situația grea în care
se găsește țara: „*Un mare belșug de bu-
cate și o mare criză de bani*“. În ceea ce
privește belșugul de bucate, ministrul agri-
culturii afirmă cu dinadinsul, că el nu se
datorește decât într'o restrânsă măsură
dărniciiei cerului; recolta anului acesta a
fost înlesnită în realitate de numeroasele
scrisori către plugari ale dlui I. Mihalache!
Niciodată n'a ploat mai din belșug cu
sfaturi... Rămâne, evident, marea criză de
bani. Aici guvernul s'a silit, pe cât a
putut, ca cel puțin oamenii partidului să
nu sufere prea mult. Diurnele, misiunile în
străinătate, comisioanele și onorariile au
curs din belșug. Nu s'a ajuns la toată
lumea? Se închid fabricile, dau faliment
comercianții și se ruinează agricultorii?
Vina, firește, nu poate să fie decât a co-
loniștilor macedoneni din Cadrilater, cari

se agită și provoacă scăderea valorilor românești tocmai când guvernul actual caută noi împrumuturi și noi capitaluri!

Dacă vă închipuiți că glumim, căutați în colecția gazetelor din această săptămână textul discursului din Câmpulung al dlui I. Mihalache.

Ce-ar fi fost, oare, dacă d. I. Mihalache făcea?

Liberalii și Coroana. — Șeful partidului liberal, — care la 9 Iunie, a doua zi după restaurarea Regelui, a declarat formal și solemn că suirea pe tron a „fostului” principe Carol este o *aventură periculoasă* pentru țară, la care nu voiau să participe nici d=sa, nici partidul pe care îl conduce, — a fost, după cum se știe, în audiență la Palat.

Teama că partidul se va prăbuși, părându-l toți partizanii, l=sa silit de d. Vintilă Brătianu să=și calce pe inimă și să se plece în fața fiului de Domn, pe care ani de zile n'a pregetat să=l calomnieze și să=l insulte.

De sigur, nu cu capul sus și nu cu conștiința curată a omului nevinovat, a apărut în fața Suveranului, ci timid și umilit, făcând *mea culpa*. Dar despre ce i=o fi vorbit? De sigur că nu despre broșurile „anticarliste”, pe cari în sute de mii de exemplare liberalii le împărțiau în public. Nu i=ea amintit despre campania pe care au început= liberalii imediat după 4 Ianuarie 1926, afirmând că „fostul prinț” a luat mită, în calitate de șef al aviației, că a primit în dar un automobil fantastic în valoare de câteva milioane, și câte alte invenții idioate.

Asemenea acuzații au constituit de altfel procedura favorită a liberalilor, când au voit să=și ascundă propriile lor greșeli și turpitudini.

În Decembrie 1916, după dezastrul armatelor românești, cauzată de nepregătirea noastră militară și de prezența în fruntea ei a nepriceputului general Iliescu, pentru a arunca vina pe alții au răspândit zvonul, că dezastrul se datorește trădării politice a

rușilor. S'a spus, că am fost atrași în cursă, pentru că Țarul și Țarina se înțeleseseră cu Kaiserul să împartă România.

Aceiaș campanie de calomnii și minciuni s'a repetat în Iunie 1927, după căderea guvernului prezidat de dl general Averescu. Câte invenții fabuloase! Dictatura, danțul miliardelor, noaptea cea de pomină, — una mai mincinoasă decât cealaltă, răs-pândite toate pentru a face să se creadă că isgonirea guvernului fusese un act de înaltă moralitate.

La 4 Ianuarie 1926 au procedat identic în acelaș scop, improșcând pe acela, care, dintr'un sentiment de delicatețe sufletească și de înalt patriotism, din exilul său nu se putea apăra.

Despre ce a putut să vorbească dl Vintilă Brătianu, Majestății Sale? I=ea repetat, de sigur, că guvernul duce țara de răpă, a omis însă să adauge, că politica d=ale este cauza tuturor relelor.

Din fericire însă, Suveranul știe ce s'a petrecut în țară în lipsa sa. Știe *mai multe* decât ar fi știut, dacă s'ar fi aflat pe tron, pentru că Suveranilor li=se ascunde adesea realitatea prin intervertirea adevărului. Pe Regele nostru de azi, în exilul său, n'a avut cine să=l inducă în eroare. El știe, prin urmare, cine este dl Vintilă Brătianu, și ce a făcut până acum pentru țară.

Țara să fie, prin urmare, liniștită. Să nu se teamă, că regimul brătienist ar putea reinvia, orice ar fi găsit de spus dl Vintilă Brătianu, Regelui.

Liberalii au reluat „firul”. — Așa glăsuște comunicatul ce l=au publicat ziarele liberale după audiența șefului lor la Rege, adaugând că de acum încolo „nu depinde decât de *priceperea și de chibzuința* Coroanei ca rezultatele, în cadrul unei vieți constituționale, să fie pe viitor tot atât de *rodnice*, precum aceste colaborări s'au dovedit a fi în timpul domniilor glorioase ale regilor Carol și Ferdinand”.

Rodnicia colaborării cu liberalii? Cui nu=i vine să rădă citind acest cuvânt?

Rezultatele guvernărilor liberale, aproape neîntrerupte dela 1914 și până la 1928, înscamnă: sărăcia de astăzi și regresul pe toată linia față de situația economică dinainte de război. Chiar atunci când uneltau din opoziție, liberalii găseau întotdeauna mijloace să paralizeze guvernul de scurtă durată ale celorlalte partide în activitatea lor.

Dacă înainte de 1914, colaborarea lor a putut fi rodnică, explicația trebuie căutată în faptul că, pe vremea regelui Carol, cămuirea lor nu era permanentă, căci ei o împărțeau cu partidul conservator. Cele două partide se alternau la putere, și, nici unul nici altul, nu guvernau decât atâta timp cât se aflau la putere. Din opoziție, nu cămurea nici unul.

După moartea regelui Carol, lucrurile s'au schimbat. Colaborarea liberalilor s'a transformat, din vremelnică într'una permanentă. Rodele le vedem cu toții. Ele sunt departe de a recomanda Majestății Sale să revină la același sistem.

Advocații calomniatorilor. — Graurii și Socorii dela *Adevărul* au rămas adânc măhniiți aflând că justiția română a început să-și facă datoria condamnămnd prin sentința tribunalului din Sibiu pe unul dintre numeroșii calomniatori ai fostului ministru Lupaș. Adevărat, pe unul din cei mai mici, pe învățătorul Geleriu, în apărarea căruia au sărit numai decât moraliștii din Sărindar întrebând: „credeți că un învățător trebuie să controleze personal toate cunoștințele, pe cari le acumulează și le predă apoi, pe unele elevilor săi, copii, pe altele concetățenilor săi, adulți? Dar însuș d. Lupaș, care e un eminent istoric și are în acest domeniu importante lucrări proprii, a controlat d=sa personal tot ce știe și tot ce spune? Nu se întemeiază d=sa niciodată pe cele spuse de alții?”

Afle onorabilii, că în importantele lucrări proprii d. Lupaș nu a exprimat nici căiri calomnii la adresa vreunei persoane din trecut sau din prezent, și chiar dacă se

intemciază, cum e firesc și cum impune metoda istorică, pe ceea ce spun alții, nu a lipsit niciodată a controla în mod scrupulos, dacă spuselc altora merită, ori nu, să fie crezute.

Datoria aceasta o avea și „modestul învățător“, al cărui avocat se războește prin coloanle *Adevărului* zadarnic cu d. Lupaș, obiecționând, că „trebuia să-i ceară socoteală în primul rând d=lui Inculeț“.

Intocmai așa a procedat d. Lupaș. Cel dintâi proces de calomnie l'a întentat împotriva d=lui Inculeț, al doilea împotriva lui Graur și Socor dela *Adevărul*, al treilea împotriva lui Fagure-Honigman dela *Lupta*, al patrulea împotriva lui Alexandru Vaida-Voevod pentru un articol de Paști din *Patria* — tocmai de ziua Învierii a ținut eminentul bărbat de stat să-și debiteze calomniile murdare — al cincilea împotriva Șimoncișilor din școala d=lui Vaida ș. a. m. d. Ultimul și cel mai modest din toate procesele intentate de d. Lupaș contra calomniatorilor săi a fost cel care a avut drept rezultat condamnarea dela Sibiu.

Este d. Lupaș de vină, dacă toate celelalte procese au fost stinse, precum își aduc foarte bine aminte calomniatorii dela *Adevărul*, prin legea amnestiei pe care guvernul d=lui Maniu s'a grăbit s'o voteze prin mamelucii săi cu dimisiile în alb?

Nu au decât să întrebe oracolul dela Bădăcini, cum s'ar putea justifica, că cel ce a declamat o viață întreagă despre „legalitate“ și „moralitate politică“, ajuns la cărna statului s'a grăbit să împiedece justiția română în năzuința sa de a aplica rigoriile legii și calomniatorilor de pe banca ministerială, nu numai „unui modest învățător“? Ori să întrebe Socorii și Honigmanii, întrucât este „moralmente întemeiată“ practica lor de a *calomnia* și de a *fugi de orice răspundere* ascunzându-se în tufișul articolelor din *legea amnestiei*?

Răspunsul, sperăm, că nu vor întârzia a-l împărțâși cititorilor...

Focul dela Borșa. — Ziarele minoritare, și după ele *Adevărul*, au căutat să insinueze, că nenorocirea recentă dela Borșa se datorează unor mâini criminale, a antisemiților în speță, cu toate că toți cei cari au fost atunci la fața locului au afirmat categoric, că incendiul a izbucnit din cauza unei întâmplări.

Ziarele în chestiune se agață de faptul, că focul a izbucnit în mai multe părți ale satului deodată, mai bine zis a sărit dela casa doctorului Solomon, aceea care s'a aprins întâi, peste alte case, peste o vale lungă de câteva zeci de metri, peste casa antisemitului Anderca, în alte părți depărtate, aprinzându-se case, șuri și magazii.

Explicația este ușoară. Scriitorul acestor rânduri a asistat personal în anul 1927, în ziua de 21 Aprilie, joia sft. Paști, la incendiul care a izbucnit atunci în Năsăud. Se aprinsese în piața cea mare a orașelului, chiar lângă hotelul comunal, acoperișul unei case și bățând un vânt puternic, focul a sărit propagat prin scânteii, tocmai la distanță de 600 metri, pe biserica reformată, dela care s'au aprins apoi și casele învecinate. Focul s'a întins pe aceiaș cale și în alte părți depărtate de focarul incendiului, aprinzând casele situate în marginea cimitirului și chiar crucile de lemn din cimitir. Casele erau toate învelite cu șindrilă veche și uscată, astfel că scânteile cât de mici purtate de vânt, căzând pe acoperișuri, ele se aprindeau într'o clipită, arzând ca iasca.

Așa probabil s'au petrecut lucrurile și la Borșa, cu toate străduințele celor interesați de-a prezenta nenorocirea drept opera „huliganilor” antisemiți. De altfel și la Năsăud în 1927, s'a crezut la început într'o mână criminală. S'a dovedit însă repede, care a fost cauza nenorocirii.

Ne amintim bine că atunci presa minoritară și cea din Săbindar n'a dus campania pe care o duce astăzi, deși ar fi putut s'o facă cu aceiaș aparentă justificare. Explicație există însă și pentru acest fapt. La Năsăud, din cele 50 de case care au ars,

42 erau case românești, locuite de țărani români necăjiți. La Borșa însă au ars case locuite de nobilul popor băstinaș al kazacilor galițieni, mult mai interesant pentru *Adevărul* decât niște bieți țărani de sânge românesc.

O știre prematură. — Ziarul *Cuvântul* a publicat deunăzi o informație alarmantă, aducând la cunoștința publicului său cititor, că o mână criminală de spion a susținut harta legăturilor telegrafice și telefonice din țară, care se păstra la direcția poștelor. Imediat, a urmat o desmințire oficială din partea guvernului, rugându-ne să credem că zvonul nu corăspunde realității.

Intr'adevăr, suntem de părere și noi, că știrea a fost prematură. Harta cu pricina, dacă are vreo valoare pentru apărarea noastră națională, n'are să dispară decât după ce va intra în vigoare concesiunea telegrafului și telefoanelor în România.

Până atunci, nu.

Istoria culturii polone. — Alexandru Brückner, vestitul istoric a cărui activitate de peste o jumătate de secol l'a așezat, cantitativ și calitativ, în fruntea celor mai de seamă cercetători istorici din Polonia, a publicat de curând la Cracovia *Istoria* volum din *Istoria culturii polone (Dzieje kultury polskiej)*, îmbrățișând epoca veche până la 1506.

Capitolul I tratează timpurile *preistorice*. Expunerea propriu zisă începe la anul 500, când presupune Brückner că semințiile polone s'au desfășurat cu totul din comunitatea slavă. Tratează apoi despre *Polonia păgână*, despre împrejurările din *evul mediu* (966—1300) și despre cele din *secolele XIV și XV*, dând și capitole speciale asupra Rusiei, Prusiei și Litvaniei.

Din punct de vedere istoric cultura polonă, deși s'a desfășurat în legătură cu cea apuseană, apare totuș numai la periferia estică a Europei, având un rol receptiv față de cultura europeană, fără a fi putut lua parte activă la dezvoltarea acesteia, influențând-o prin propriul său spirit productiv.